

De collectiebeheerders

Aflevering 23 Kees Heij

KEES PLAISIER *

Cornelis Johannes Heij (Rotterdam, 1940) volgde de Mulo en de kweekschool en werd na zijn militaire dienstplicht in 1964 onderwijzer te Rotterdam. Gelijktijdig volgde hij de studie M.O. biologie aan de Rijksuniversiteit Utrecht. Vanaf 1968 werkte hij op de Pedagogische Academie Lucia en in 1972 behaalde hij zijn doctoraal examen Biologie. Daarna vertrok hij met zijn gezin naar Aruba, waar hij vier jaar als leraar biologie werkte. Terug in Nederland hervatte hij zijn werk bij de PA en begon hij met een promotie-onderzoek naar de huismus. Eind jaren '80 werd hij aangesteld als bioloog op de Pattimura Universiteit van Ambon. Inmiddels heeft hij zich weer in Nederland gevestigd en leidt hij een actief, reizend leven. Kees Heij is in verschillende hoedanigheden al ruim 30 jaar actief bij het NMR betrokken.

In 1985 is Kees Heij, na zes jaar veldstudie in Rotterdam en de Hoekse Waard, gepromoveerd op de huismus. Toen waren er nog veel huismussen, maar vandaag de dag is de 'gezellige kwetteraar' zoals hij het vogeltje noemt, plaatselijk zeldzaam geworden. Nog niet zo uniek als Kees Heij zelf: de autoriteit in Nederland als het om huismussen gaat. Zelf vindt hij dat hij niet in de schaduw kan staan van de Brit J. Denis Summers-Smith, volgens Kees de belangrijkste mussenonderzoeker ter wereld. Het mag duidelijk zijn: als hij ergens gebrek aan heeft, is het aan kapsones. De huismus houdt hem nog steeds bezig. Hij schrijft er wetenschappelijke artikelen over, maar even goed een stuk in de Postiljon, de huis-aan-huis-krant voor Hillegersberg-Schiebroek.

Prominente rol

Het spreekt vanzelf dat Kees een prominente rol had bij 'De Grote Huismus Tentoonstelling' in 2006. Hij was een van de aanjagers en het museum maakte dankbaar gebruik van zijn kennis, zijn literatuurarchief en zijn collectie musenprullaria. Speciaal voor de opening was Denis Summers-Smith uitgenodigd. Na bijna 30 jaar corresponderen over huismussen, ontmoetten ze elkaar. Kees Heij ging met hem naar Diergaarde Blijdorp. Daar ontdekten ze dat er in het olifantenverblijf in de diergaarde nog een aardige populatie huismussen is. Die werd vervolgens door Kees nader onderzocht, geteld en beschreven, samen met medewerkers van de Diergaarde.

Hechte band met het museum

Al in 1946 kwam Kees in het museum, als zesjarig jongetje aan de hand van zijn vader. Het museum zat toen nog in een villa tegenover Museum Boijmans. Zijn belangstelling voor vogels is toen gewekt. In 1955 werd hij lid van de NJN, de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie. Daarna heeft hij zich volledig aan de (veld)biologie gewijd en bleef hij naar het museum komen, ook als onderwijzer en als PABO-leerkracht met zijn leerlingen. Sinds de jaren '70

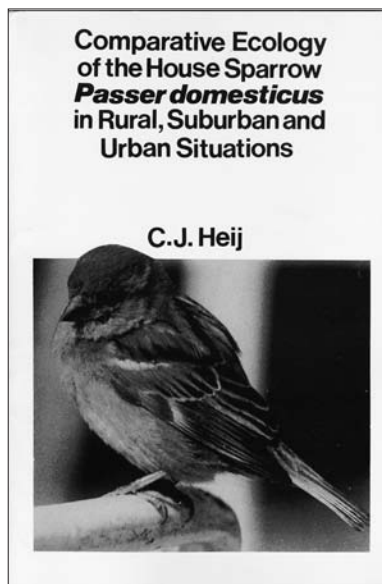

KEES HEIJ IS EEN
VELDBIOLOOG *PUR SANG*.
[FOTO: KEES MOELIKER]

van de vorige eeuw heeft hij verschillende bestuursfuncties voor het museum vervuld. Zo was Kees lid van het eerste bestuur van de Stichting Natuurhistorisch Museum Villa Dijkzigt, toen het museum naar haar huidige locatie ging verhuizen. Het zal niemand verbazen dat hij op 5 mei 1987 samen met Kees Moeliker als eerste bij de brand in het museum in Blijdorp was. Met het bluswater in de schoenen konden ze nog veel redden.

Een tijd lang is hij collectiebeheerder van de vogels geweest. Nu is hij lid van de eerste CAr (de Collectie Adviesraad) en vooral actief ten behoeve van andere collectiebeheerders. Van zijn reizen brengt hij schelpen, stenen en andere naturalia mee. Vaak bijzonder materiaal waar collega-collectiebeheerders jarenlang onderzoek aan kunnen doen. Vergroeid met het museum lijkt hij te zijn, maar het is meer een plek waar hij altijd terugkeert.

Waar Kees ook een hechte band mee heeft, is de Rotterdamse Natuurhistorische Club, een klein, bijzonder gezelschap van in biologie en natuurhistorie geïnteresseerden. 'De Club', die nauwe banden met het museum heeft, bestaat al 108 jaar. Kees is al ruim dertig jaar lid van dit gezelschap. Najaar 2008 verschijnt er een gedenkboek over de club. Dat Kees daar enthousiast aan heeft meegewerkt, spreekt vanzelf.

HET PROEFSCHRIFT
VAN KEES HEIJ (1985)
IS INMIDDELS EEN VEEL
GERAADPLEEGDE
KLASSIEKER VOOR
MUSSENONDERZOEKERS.

* [C.F. Plaisier is een museummens en zelfstandig consultant (zie www.priatnov.nl); e-mail cf.plaisier@planet.nl]

BIOLOOG KEES HEIJ IS
ALTIJD EEN 'ONDERWIJZER'
GEBLEVEN. WAIGEO, 1990.
[FOTO: HANS POST]

(de rest was opgegeten). Samen met Hans Post reisde Kees naar musea in Parijs en New York om het boshoenmateriaal te vergelijken. Ruim een jaar later werd er een levend exemplaar door eilandbewoners naar hun vriend Kris Tindige in Sorong gebracht. Dat exemplaar overleed, werd nauwkeurig bestudeerd en bevindt zich nu in de collectie van het museum. Het is een uniek exemplaar, omdat er nergens ter wereld een Bruijns boshoen compleet met organen en botten bewaard wordt.

LINKS:
HET VERS ONTDOOIDE
BRUIJNS BOSHOEN WORDT
ONDERZOCHT. SORONG,
2002.
[FOTO: KEES MOELIKER]

Reiziger

Bijna de helft van het jaar is Kees op reis. Altijd wel een paar maanden per jaar is hij in Indonesië. Dat land heeft hem niet meer losgelaten sinds hij vier jaar aan de Pattimura Universiteit op Ambon werkte. Dit jaar reist hij ook nog naar Spanje, Portugal, Indonesië, Tunesië en Griekenland. Ik krijg de indruk dat vakantie en onderzoek niet echt te onderscheiden zijn. Zijn wetenschappelijke nieuwsgierigheid en zijn onbedwingbare neiging anderen te laten delen in zijn kennis en ontdekkingen draagt hij met zich mee. Hij zet ook anderen aan tot reizen en organiseerde eco-toeristische tochten in verschillende landen.

Drie vogelsoorten

De huismus (*Passer domesticus*) en het Moluks grootpootshoen (*Eulipoa wallacei*) zijn de vogels van Kees Heij. Hij heeft ze langdurig onderzocht en de kennis erover publiek gemaakt. "Altijd met anderen samen, met collega's van het museum, met lokale deskundigen", benadrukt hij. De unieke (broed)biologie van het Moluks grootpootshoen heeft hij bestudeerd tijdens zijn 18 maanden durende verblijf op het eilandje Haruku bij Ambon. Samen met de plaatselijke bevolking onderhield hij de legveldjes waar de vogels 's nachts hun eieren ingraven. Zijn onderzoek leverde een doorwrochte wetenschappelijke monografie op in *Deinsea* 3 (met updates in latere nummers) en de grootste collectie balgen van deze soort.

De derde vogel is het Bruijns boshoen (*Aepyodius bruijnii*). Daarover was weinig bekend. In 1879 hadden jagers van de Nederlandse verhandelaar A.A. Bruijn 23 exemplaren verzameld op het eiland Waigeo, voor de westkust van Nieuw Guinea. Later, in 1938, werd er op hetzelfde eiland nog één verzameld. Daarna werd er niets meer van het hoen vernomen. Vermoed werd dat de soort uitgestorven was. Om dat grondig uit te zoeken, gingen Kees en enkele collega's op expeditie naar Waigeo. Aan de bevolking werden tekeningen van de vogel uitgedeeld, met de vraag of ze wilden melden als er één gesignaleerd was. Dat leverde na enige tijd wat botten en een kop op

Educator

Kees is een educator in hart en nieren. Ooit begonnen als onderwijzer heeft hij altijd geijverd voor educatie in het museum. En hij brengt het zelf in de praktijk. Met de 'Cursus Mus' in het museum, met publicaties en met zijn aanstekelijke verhalen. Hij onderzoekt zonder ophouden en zijn nieuwsgierigheid is besmettelijk. □

De publicatielijst van Kees Heij telt 245 titels, waarvan hij de meeste bestempelt als 'populair'. Hier, omwille van de ruimte, een min of meer willekeurige greep:

- Heij, Kees, 1957 - De Dodaars, *Podiceps ruficollis* - De pionier 14-15
- Heij, C., 1960 - Ganzen en ganzenjacht - *Amoeba* 36(7): 161-163
- Heij, C.J., 1984 - Waarnemingen in stedelijke omgeving, *Mussen - Bulletin voor het Onderwijs in de Biologie* 15(8): 190-191
- Heij, C.J., 1985 - Comparative Ecology of the House Sparrow, *Passer domesticus*, in Rural, Suburban and Urban Situations - Proefschrift, Vrije Universiteit Amsterdam, pp 1-175
- Heij, C.J., 1988 - Geen rustige oude dag voor de Huismus - *Mens en Wetenschap* 15(5): 385-387
- Heij, C.J., Rompas, C.F.E. & Moeliker, C.W., 1997 - The Biology of the moluccan Megapode *Eulipoa wallacei* (Aves, Galliformes, Megapodiidae) on Haruku and other Moluccan Islands; part 2: final report - *Deinsea* 3: 1-123
- Heij, Kees, 1999 - Stadsmerels en Salamanders - *Het Vogeljaar* 47(6): 274
- Heij, Kees, 1999 - Veertien dagen biologieles in Padang - *Moesson* 44(9): 26-28
- Heij, Kees, 2000 - Mussenkenner - pp 55-58 in: Peeters, L. (red) - *Vogelglogboek van de Twintigste Eeuw, 75 belevenissen van 50 vogelaars* - Uitgeverij Kempen
- Heij, C.J. & Post J.N.J., 2001 - Bruijn's Brush-turkey, *Aepyodius bruijnii*, rediscovered in Waigeo - *Megapode Newsletter* 15(1): 2-5
- Heij, C.J., 2005 - Successful re-introduction of the Moluccan Megapode *Eulipoa wallacei* at the Haruku village nesting grounds, Haruku Island, Moluccas Indonesia - *Megapode Newsletter* 19(1): 6-10
- Post, H., Heij, K. & Goede, I., 2006 - Mus - *Lemniscaat*, Rotterdam
- Heij, Kees, 2006 - De Huismus *Passer domesticus*, achteruitgang, vermoedelijke oorzaken en oproep - *Het Vogeljaar* 54(5):195-207
- Heij, Kees, 2007 - Kattenverbod - *Bionieuws* 17 (20 oktober 2007): 17
- Heij, Kees, 2008 - Schrikbarende achteruitgang van Huismus ook in Hillegersberg en Schiebreek - *Postiljon*, 18 juni 2008